

Comparative Study of Students' Information Literacy Level (Case Study: Male and Female High School Students in Ardabil)

Ali Asghar Kia¹ | Hosein Barzegar^{2*} | Shahriar Gholizadeh Gollo³

- 1- Professor, Department of Communications Sciences, Allameh Tabatabaei University Tehran, Iran. aliasgharkia22@gmail.com
2- Graduated of Master of Social Communications Sciences, Allameh Tabatabaei University Tehran, Iran. Hosseinbarzgar52@gmail.com (Corresponding Author)
3- Graduated of Master of Social Communications Sciences, Allameh Tabatabaei University Tehran, Iran. Gol.shahriar@yahoo.com

Article Info	ABSTRACT
Article type: Research Article	Objective: The purpose of this study is to explain the concept of information literacy, evaluate, compare and determine the level of information literacy of male and female high school students in Ardabil in the academic year 2020-2021 and also emphasize the need for information literacy education among students in order to understand and identify information needs, evaluate and make optimal use of information resources, produce knowledge and learn for life.
Article history: Received: 17 April 2022 Received in revised form: 15 May 2022 Accepted: 26 May 2022 Published online: 10 June 2022	Methodology: This research is a survey-descriptive research method. The statistical population of this study includes all high school students in Ardabil city in the academic year 2020-2021, which is a total of 9363 students. The sample size was 396 people using Cochran's formula. To be accurate and reliable, 400 people were included, were studied.
Keywords: Student, Information Literacy, Information Literacy Skills, Information Society, The Internet.	Results: Findings showed that 48.5% of students have a high understanding of their information needs and the skills of the students with an average of 3.80 in understanding the information needs are above average. 63.5% of students have high skills in using information; and with an average of 3.29, the students' skills in using the information are more than average. Conclusion: According to the research results there is a significant difference between the level of information literacy of male and female high school students in Ardabil, the higher level of knowledge literacy of students in mathematics and physics and the existence of a significant relationship between students' socio-economic status and their information literacy status.

Cite this article: Kia, A. A., Barzegar, H., Gholizadeh Gollo, SH. (2022). Comparative Study of Students' Information Literacy Level (Case Study: Male and Female High School Students in Ardabil). *Journal of Knowledge Studies*, 15(56), 107-123.

DOR: 20.1001.1.20082754.1401.15.56.8.2

© The Author(s).

Publisher: Islamic Azad University North Tehran Branch

بررسی تطبیقی سطح سواد اطلاعاتی دانش آموزان (مورد مطالعه: دانش آموزان دختر و پسر مقطع متوسطه دوم شهر اردبیل)

علی اصغر کیا^۱ | حسین برزگر^{۲*} | شهریار قلی زاده گللو^۳

۱- استاد علوم ارتباطات اجتماعی، دانشگاه علامه طباطبایی تهران، ایران. aliasgharkia22@gmail.com

۲- دانش آموخته کارشناسی ارشد علوم ارتباطات اجتماعی، دانشگاه علامه طباطبایی تهران، ایران. (نویسنده مسئول) Hosseinbarzgar52@gmail.com

۳- دانش آموخته کارشناسی ارشد علوم ارتباطات اجتماعی، دانشگاه علامه طباطبایی تهران، ایران. Gol.shahriar@yahoo.com

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	هدف: هدف پژوهش حاضر، تبیین مفهوم سواد اطلاعاتی، ارزیابی، مقایسه و تعیین جایگاه میزان سواد اطلاعاتی دانش آموزان دختر و پسر مقطع متوسطه دوم شهر اردبیل در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ و همچنین تأکید بر ضرورت آموزش سواد اطلاعاتی در میان دانش آموزان به منظور درک و تشخیص نیازهای اطلاعاتی، ارزیابی و استفاده بهینه از منابع اطلاعاتی، تولید دانش و یادگیری مادام العمر است.
تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱/۲۸	روش پژوهش: این پژوهش به روش تحقیق پیمایشی - توصیفی است. جامعه آماری پژوهش، تمامی دانش آموزان دبیرستان‌های دوره دوم دولتی شهرستان اردبیل در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ می‌باشد. حجم نمونه از طریق فرمول کوکران ۳۹۶ نفر بدست آمد که برای دقت و اطمینان از نتیجه پژوهش، ۴۰۰ نفر مورد مطالعه قرار گرفتند.
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۱/۰۲/۲۶	یافته‌ها: یافته‌ها نشان داد که ۴۸/۵ درصد از دانش آموزان درک بالایی از نیاز اطلاعاتی خود دارند و مهارت دانش آموزان مورد بررسی با میانگین ۴۳/۷ درصد در درک درست نیاز اطلاعاتی بیشتر از حد متوسط است. در استفاده از اطلاعات، ۶۳/۵ درصد از دانش آموزان دارای مهارت بالا می‌باشد؛ و با توجه به میانگین ۲۹/۳ مهارت دانش آموزان مورد بررسی در استفاده از اطلاعات بیشتر از حد متوسط است.
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۳/۰۵	نتیجه گیری: نتایج بررسی حاکی از وجود تفاوت معنی‌دار میان سطح سواد اطلاعاتی دانش آموزان دختر و پسر دبیرستان‌های دوره دوم دولتی شهر اردبیل، بالاتر بودن سطح سواد اطلاعاتی دانش آموزان رشته ریاضی و فیزیک و وجود رابطه معنی‌دار میان پایگاه اقتصادی - اجتماعی دانش آموزان و وضعیت سواد اطلاعاتی آنان بود.
تاریخ انتشار آنلاین: ۱۴۰۱/۰۳/۲۰	واژه‌های کلیدی: دانش آموزان، سواد اطلاعاتی، مهارت‌های سواد اطلاعاتی، جامعه اطلاعاتی، اینترنت.

استناد: کیا، ع.ا.، برزگر، ح.، قلی زاده گللو، ش. (۱۴۰۱). بررسی تطبیقی سطح سواد اطلاعاتی دانش آموزان (مورد مطالعه: دانش آموزان دختر و پسر مقطع متوسطه دوم شهر اردبیل). *دانش‌شناسی*، ۱۵(۵۶)، ۱۰۷-۱۲۳.

DOR: 20.1001.1.20082754.1401.15.56.8.2

حق مؤلف © نویسندگان.

ناشر: دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال

مقدمه

با توجه به تغییرات و تحولات عصر حاضر، حجم وسیع اطلاعات، گستردگی، پراکندگی و تولید غیرقابل تصور دانش در حوزه‌های مختلف علم، هر فرد نیازمند فراگیری مهارت‌ها و توانمندی‌هایی فراتر از سواد سنتی است تا وی را در همگامی با این تغییرات و تحولات و به ویژه در بهره‌گیری از اطلاعات یاری رساند. شرط موفقیت در این عصر، برخورداری از قابلیت‌هایی است که فرد بتواند به واسطه آن‌ها به تشخیص نیاز اطلاعاتی بپردازد، از میان انبوه اطلاعات، مناسب‌ترین منبع اطلاعات را برای نیاز اطلاعاتی خاص خود انتخاب کند، اطلاعات مورد نیاز خود را مکان‌یابی و ارزیابی کند و در نهایت مورد استفاده قرار دهد. این گونه مهارت‌ها و توانایی‌ها در عبارت «سواد اطلاعاتی»^۱ خلاصه می‌شود (خالقی و سیامک، ۱۳۸۹).

در جامعه اطلاعاتی^۲ و عصر اطلاعات^۳ دست‌یابی و نیل به سواد اطلاعاتی امری ضروری و حیاتی است و نیاز دانش‌آموزان برای دست‌یابی به منابع موثق، معتبر و کارآمد مبرهن و آشکار است. با توجه به پیشرفت‌های بدست آمده در زمینه فناوری‌های اطلاعاتی^۴، نحوه آموزش و ساختار آموزش نیز باید به صورت اساسی و ریشه‌ای متحول شود. در این خصوص آموزش و پرورش باید گام‌های موثر و جدی‌تری در گسترش و ارتقای سواد اطلاعاتی دانش‌آموزان بردارد. خوشبختانه با راه‌یابی رایانه^۵ها به مدارس و سهولت دسترسی به اینترنت^۶ تعداد بیشتری از دانش‌آموزان استفاده از این امکانات را به صورت خودخوان و شخصی آموخته‌اند ولی نمی‌توان و نباید به این آموزش متکی بود. آموزش و پرورش که سابقه طولانی در آموزش و ارتقای سطح علمی دانش‌آموزان کشور داشته، باید برای رسیدن به سواد اطلاعاتی در دانش‌آموزان نیز تلاش کند (صیامیان و شهرابی، ۱۳۸۳). بر این اساس این پژوهش قصد دارد به عملکرد آموزش و پرورش استان اردبیل در این خصوص و در قالب «بررسی مقایسه‌ای میزان مهارت‌های سواد اطلاعاتی دانش‌آموزان دختر و پسر در مقطع متوسطه دوم از سنین ۱۶ تا ۱۸ سال را در سطح مدارس شهر اردبیل در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹» بپردازد، تا بتواند ضمن تعیین میزان سواد اطلاعاتی، پیشنهادهایی را در راستای بهبود وضعیت موجود و ارتقای سطح سواد اطلاعاتی در بین دانش‌آموزان منطقه ارائه دهد. در ادامه به مرور پیشینه پژوهش‌های داخلی و خارجی مرتبط با موضوع پژوهش حاضر می‌پردازیم.

سلیمان دهکردی (۱۳۸۹)، پژوهشی با عنوان "بررسی سواد اطلاعاتی دانش‌آموزان مراکز پیش‌دانشگاهی شهر اصفهان و ارائه راهکارهایی جهت بهبود وضعیت آن‌ها" انجام داد. جامعه آماری این پژوهش بر اساس نمونه‌گیری خوشه‌ای ۲۲۰ نفر تعیین و برای گردآوری اطلاعات پرسشنامه‌ای با ۲۸ سوال بسته تهیه شد و در اختیار دانش‌آموزان قرار گرفت. نتایج نهایی پژوهش نشان می‌دهد که سواد اطلاعاتی دانش‌آموزان مراکز پیش‌دانشگاهی شهر اصفهان بیش از سطح متوسط است. همچنین بین سواد اطلاعاتی دانش‌آموزان بر حسب رشته تحصیلی و نوع مدرسه تفاوت معناداری وجود دارد.

روانبخش گاوگانی و دیگران (۱۳۹۳)، با هدف مقایسه سواد اطلاعاتی دانش‌آموزان دختر متوسطه دولتی و غیردولتی شهر تبریز؛ پژوهشی را به روش پیمایشی در سال تحصیلی ۹۲-۹۳ انجام داده‌اند. نتایج پژوهش با توجه به آزمون آماری تی دو گروهی مستقل، نشان داد که با ۹۹ درصد اطمینان می‌توان نتیجه گرفت که بین میزان سواد اطلاعاتی دانش‌آموزان مدارس دولتی و غیردولتی، تفاوت معناداری وجود دارد. همچنین گفتنی است که این میزان در دانش‌آموزان مدارس غیردولتی، بیشتر است.

عرب هاشمی و دیگران (۱۳۹۵)، در مقاله‌ای با عنوان "بررسی میزان توجه به مهارت‌های سواد اطلاعاتی در کتاب تفکر و پژوهش پایه ششم ابتدایی نظام آموزش و پرورش ایران" به بررسی میزان توجه به پرورش مهارت‌های اطلاعاتی دانش‌آموزان در این کتاب پرداخته‌اند. در این پژوهش پنج مولفه مهارت تشخیص نیاز به اطلاعات، جمع‌آوری اطلاعات، درک، درون‌سازی و ثبت اطلاعات، کاربرد صحیح اطلاعات، درک مسائل اخلاقی، حقوقی و اجتماعی مورد سنجش قرار گرفت. نتایج نشان داد که از مجموع مضامین مرتبط با مهارت‌های

1. Informational Literacy

2. Informational Society

3. Information Era

4. Information Technology

5. Computer

6. Internet

سواد اطلاعاتی، مهارت تشخیص نیاز به اطلاعات با ۳۰ فراوانی، ۳۲/۹۷ درصد را به خود اختصاص داده و در بالاترین رتبه قرار گرفته است و مهارت درک مسائل اخلاقی، حقوقی و اجتماعی با ۱ فراوانی، ۱/۱ درصد را به خود اختصاص داده و در پایین ترین رتبه قرار دارد. خلج و نوروزی (۱۳۹۶) با هدف بررسی تاثیر آموزش سواد اطلاعاتی اینترنتی بر مهارت‌های حل مسئله دانش آموزان، پژوهشی انجام دادند. نتایج این پژوهش نشان داد، آموزش سواد اطلاعاتی اینترنتی در افزایش توانایی دانش آموزان در به کارگیری مهارت سواد اطلاعاتی اینترنتی اثربخش بوده است. علاوه بر این که نتایج این پژوهش نشان داد، آموزش سواد اطلاعاتی اینترنتی بر افزایش مهارت حل مسئله دانش آموزان تأثیر مثبت دارد. همچنین این آموزش بر هر سه مؤلفه مهارت حل مسئله که شامل اعتماد به حل مسئله، گرایش به فعالیت‌های حل مسئله و کنترل رفتار و هیجانات حین حل مسئله است، اثر مثبت داشت.

عباس زاده و دیگران (۱۳۹۹)، با هدف شناسایی وضعیت سواد اطلاعاتی معلمان دوره ابتدایی و ارائه الگوی مناسب (مورد مطالعاتی: آموزش و پرورش شهر قم) پژوهشی را انجام داده‌اند. نتایج پژوهش نشان داد عوامل تدوین راهبردهای جست‌وجوی اطلاعات و تشخیص نیاز اطلاعاتی رتبه اول و دوم اهمیت را در بین معلمان شهر قم بدست آورده که این امر به این معناست که وضعیت سواد اطلاعاتی معلمان از نظر این دو عامل نسبتاً خوب است. بنابراین وضعیت سواد اطلاعاتی معلمان دوره ابتدایی شهر قم از میانگین اصلی بالاتر است ولی نسبت به سایر ابعاد، از وضعیت مطلوب پایین تر است.

چانگک^۱ (۲۰۰۹)، محقق تایوانی، نیز پژوهشی با عنوان "بررسی رابطه بین مهارت‌های تفکر انتقادی و سواد اطلاعاتی معلمان و تأثیر گنجاندن برنامه درسی مبتنی بر فناوری اطلاعات بر افزایش سواد اطلاعاتی آنان در بین معلمان دبیرستان جونیور" در تایوان انجام داد. نتایج پژوهش نشان داد که بین مهارت‌های تفکر انتقادی و سواد اطلاعاتی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. تأثیر گنجاندن برنامه درسی مبتنی بر فناوری اطلاعات بر سواد اطلاعاتی آنان در حد متوسط بود. در نهایت پیشنهاد شد که به منظور ارتقای سطح سواد اطلاعاتی معلمان در جهت حرکت به سوی یادگیری مادام‌العمر می‌بایستی برنامه درسی فناوری اطلاعات هر چه بیشتر با دروس سواد اطلاعاتی ادغام گردد (حریری و باقری نژاد، ۱۳۹۱).

الرحمن و الفارسی (۲۰۱۰)، در پژوهشی "سواد اطلاعاتی دانش آموزان مقطع دبیرستان مدارس کویت" را بررسی کردند. هدف از پژوهش آن‌ها اندازه‌گیری سطح مهارت‌های سواد اطلاعاتی در مدارس متوسطه کویت بود. برای انجام پژوهش نمونه‌های هم‌تراز از ۲۶۳ دانش آموز دختر که به صورت تصادفی از بزرگ‌ترین مدرسه دولتی کویت (آل سما) انتخاب شده بودند که با استفاده از پرسشنامه مورد مطالعه قرار گرفت. یافته‌های این پژوهش نشان داد که دانش آموزان مدارس متوسطه کویت فاقد مهارت‌هایی در جست‌وجوی راهنما و انتخاب و استفاده از منابع اطلاعاتی با تدوین راه کارهای جست‌وجوی انتخاب منابع مربوطه هستند. هم چنین اکثر آن‌ها از منابع منتشر شده یا کتابخانه‌های مجازی مدرسه به طور موثر استفاده نمی‌کردند.

وینبرگ^۲ و دیگران (۲۰۱۶) در یک مطالعه‌ای در دانشگاه استنفورد لندن در زمینه سواد اطلاعاتی دانش‌آموزان نشان دادند که دانش‌آموزان نه تنها نمی‌توانند بفهمند کدام اطلاعات جعلی است، آنها حتی نمی‌توانند تشخیص دهند که منابع اطلاعاتی جانبداری چه سمتی را می‌کنند. همچنین مشخص شد که دانش‌آموزان تمایل بیشتری به سایت‌های حاشیه‌ایی که به انتشار اطلاعات غلط مشهورند، دارند و باور دارند که منابع آن سایت‌ها معتبرند. در پایان نتیجه می‌گیرند که لزوم آشنایی دانش‌آموزان با مواد اطلاعاتی برای بهبود دیدگاه و عملکرد آنان ضروری می‌نماید (اسکارسون^۳، ۲۰۱۷).

عرفان توسونجو اوغلو (۲۰۱۹) مطالعه تطبیقی در مورد درک سواد اطلاعاتی دانشجویان گروه‌های زبان انگلیسی انجام داده است. این تحقیق به روش توصیفی و با مقایسه بین ۹۷ نمونه از دانشجویان دو دانشگاه ۱ و ۲ (به دلیل ناشناس ماندن دانشگاه‌ها به هر کدام شماره

1. Chung

1. Winberg

2. Scarson

اختصاص داده شده است) صورت گرفته است. دانشگاه‌ها از نقطه نظر آگاهی سواد اطلاعاتی با هم مقایسه شدند و تفاوت معنی‌داری بین آن‌ها مشاهده شد.

مرور پیشینه‌های تحقیق در داخل و خارج کشور مشخص می‌کند که دغدغه سواد اطلاعاتی و لزوم توجه به آن امری ضروری و اجتناب‌ناپذیر می‌باشد و بهبود و افزایش سطح سواد اطلاعاتی دانش‌آموزان در وهله اول نیازمند مطالعه و آسیب‌شناسی می‌باشد. لذا پژوهش حاضر نیز در همین راستا گام برمی‌دارد. بنابراین هدف اصلی پژوهش، شناخت میزان سواد اطلاعاتی دانش‌آموزان پسر و دختر و مقایسه آن‌ها در مدارس متوسطه شهر اردبیل که در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ مشغول به تحصیل هستند، و در نتیجه کمک به بالا بردن سطح آموزش سواد اطلاعاتی دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم و کمک به برنامه‌ریزی مطلوب در وزارت آموزش و پرورش برای زمینه‌سازی برای رشد و شکوفایی استعدادها و جوانان و جوانان کشور می‌باشد. در کنار هدف اصلی، اهداف فرعی دیگری نیز مورد نظر است که از جمله می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- شناخت نیازهای دانش‌آموزان در راستای آموزش سواد اطلاعاتی به دانش‌آموزان متوسطه؛
  - شناخت میزان بهره‌مندی دانش‌آموزان در مدارس متوسطه دوم شهر اردبیل از فناوری‌های نوین اطلاعات و ارتباطات به ویژه امکانات و نرم‌افزارهای رایانه‌ای و اینترنت؛
  - ارائه راه‌کارها و رهنمودهای عملی برای آموزش و ارتقای سواد اطلاعاتی به دانش‌آموزان.
- جهت دستیابی به این اهداف، سوالات پژوهش نیز بدین صورت ارائه می‌گردد:
۱. میزان مهارت دانش‌آموزان دختر و پسر از نظر درک درست نیاز اطلاعاتی‌شان چقدر است؟
  ۲. میزان مهارت‌های دانش‌آموزان دختر و پسر از نظر راهبردهای جست‌وجو اطلاعات چقدر است؟
  ۳. میزان مهارت‌های دانش‌آموزان دختر و پسر از نظر دستیابی به اطلاعات چقدر است؟
  ۴. میزان مهارت‌های دانش‌آموزان دختر و پسر از نظر ترکیب اطلاعات جدید با دانسته‌های قبلی چقدر است؟
  ۵. میزان مهارت‌های دانش‌آموزان دختر و پسر از نظر استفاده از اطلاعات چقدر است؟
  ۶. میزان مهارت‌های دانش‌آموزان دختر و پسر از نظر ارزیابی نتیجه‌فرآیند جست‌وجو چقدر است؟
  ۷. میزان مهارت‌های دانش‌آموزان دختر و پسر در استفاده از رسانه‌های ارتباطی چقدر است؟
  ۸. میزان سواد اطلاعاتی دانش‌آموزان دختر و پسر با توجه به کل مهارت‌های فوق چقدر است؟
  ۹. میزان احساس نیاز دانش‌آموزان به آموزش سواد اطلاعاتی تا چه حد است؟

روش پژوهش

روش پژوهش در این بررسی پیمایشی-توصیفی است. جامعه آماری این پژوهش شامل تمامی دانش‌آموزان دبیرستان‌های دوره دوم دولتی شهرستان اردبیل در سه پایه تحصیلی دهم، یازدهم و دوازدهم و در سه رشته تحصیلی ریاضی فیزیک، علوم انسانی و علوم تجربی در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ می‌باشد که جمعاً ۹۳۶۳ نفر (شامل تعداد ۴۷۵۶ نفر دانش‌آموز دختر و ۴۶۰۷ نفر دانش‌آموز پسر) تشکیل است. حجم نمونه از طریق فرمول کوکران ۳۹۶ نفر بدست آمد که برای دقت و اطمینان از نتیجه پژوهش، ۴۰۰ نفر که شامل ۲۰۳ نفر دختر و ۱۹۷ نفر پسر بودند؛ مورد مطالعه قرار گرفتند. همچنین در نمونه آماری، ۱۳۳ نفر در رشته علوم انسانی، ۱۳۲ نفر در رشته علوم تجربی و ۱۳۵ نفر در رشته ریاضی فیزیک بودند. مدارس شاهد، نمونه دولتی و تیزهوشان به علت متفاوت بودن سطح امکانات و آموزش‌های خاص در این پژوهش آورده نشده است. روش نمونه‌گیری مورد استفاده نیز نمونه‌گیری طبقه‌بندی شده می‌باشد. با توجه به اینکه در روش طبقه‌بندی نسبت کل جمعیت تحقیق تصمیم خواهد گرفت که از هر طبقه چه تعداد نمونه انتخاب شود؛ لذا دلیل مساوی بودن تعداد نمونه‌ها، نزدیک بودن تعداد جمعیت دختر و پسر و رشته‌های تحصیلی در دبیرستان مورد مطالعه به همدیگر است.

برای جمع‌آوری داده‌های پژوهش از روش‌های اکتشافی گوناگونی استفاده شد. این روش‌ها را می‌توان در دو طبقه کلی: ۱- روش‌های کتابخانه‌ای (شامل ابزارهایی همچون کتاب، مقالات، سایت‌ها، نشریات) و ۲- غیر کتابخانه‌ای (شامل ابزارهایی مانند توزیع و تحلیل پرسشنامه) جای داد. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه است. اساس کار این پژوهش مدل شش مهارت بزرگ «آیزنبرگ» و «برکویتز» بوده و پرسشنامه این پژوهش نیز بر اساس این شش مهارت شکل گرفته و تنظیم گردیده است. برای تحقق هدف اصلی پژوهش که بررسی مقایسه‌ای میزان مهارت‌های سواد اطلاعاتی دانش آموزان دختر و پسر دبیرستان‌های شهرستان اردبیل بود بهترین روش، روش تحقیق پیمایشی بود که برای اجرا پرسشنامه اولیه‌ای متشکل از دو بخش (اطلاعات شخصی دانشجویان در ۸ سوال و اطلاعات مربوط به سواد اطلاعاتی در ۲۲ سوال بسته) تدوین شد که با مراجعه به اساتید راهنما، مشاور و یکی از اساتید دیگر ارتباطات اشتباهات آن رفع شد و سپس بین ۳۵ نفر از دانش آموزان دبیرستانی مورد تحقیق توزیع شد، پس از این مرحله و پردازش اطلاعات به دست آمده در نرم افزار SPSS با توجه به ضریب آلفای کرونباخ (۰/۸۹) پرسشنامه نهایی تدوین شد که به روش نمونه‌گیری طبقه‌ای تعداد ۴۰۰ پرسشنامه در بین جامعه آماری توزیع شد که تمام پرسشنامه‌ها معادل (۱۰۰ درصد) تکمیل و عودت داده شد که یافته‌های پژوهش حاضر مبتنی بر تجزیه و تحلیل داده‌های استخراج شده از این پرسشنامه‌ها است. پس از تکمیل پرسشنامه‌ها توسط دانش آموزان دبیرستانی با استفاده از نرم افزار SPSS (نسخه ۱۶) نخست به بررسی یافته‌های توصیفی بر اساس جداول یک بعدی و محاسبه شاخص‌های مرکزی مانند میانگین پرداخته شد. با استناد به مقیاس لیکرت به هر کدام از اظهار نظرهای مربوط به سوالات به ترتیب ۱، ۲، ۳، ۴، ۵ امتیاز تعلق گرفت و سپس میانگین نمره در هر مورد برای هر یک از سوالات به دست آمد که نشان دهنده سطح آشنایی جامعه مورد پژوهش در هر یک از سوالات مطرح شده بود. پس از به دست آمدن میانگین برای تمامی عوامل ذکر شده در پرسشنامه، میانگین کل نیز محاسبه شد که در واقع نشان دهنده سطح سواد اطلاعاتی دانش آموزان است. سپس در بخش دوم به تبیین یافته‌ها بر اساس جداول دو بعدی، آزمون‌های خی دو، گاما و ضریب کرامر با توجه به سئوالات پژوهش و فرضیه‌ها پرداخته شد.

یافته‌ها

آمار توصیفی (مشخصات عمومی) پاسخگویان

جنس دانش آموزان در جدول ۱ نشان داده شده است.

جدول ۱. آماره‌های توصیفی جنس دانش آموزان

جنس	فراوانی	درصد
پسر	۱۹۷	۴۹/۲٪
دختر	۲۰۳	۵۰/۸٪
جمع	۴۰۰	۱۰۰٪

با توجه به جدول ۱ مشاهده می‌شود که در این تحقیق تعداد پاسخگویان مورد بررسی تقریباً برابر (۵۰/۸ درصد دختر و ۴۹/۲ درصد پسر) بوده‌اند.

سن دانش آموزان در جدول ۲ ارائه شده است.

با توجه به جدول ۲، بیشترین فراوانی به گروه سنی ۱۷ سال با ۴۱/۳ درصد (۱۶۵ نفر) و کمترین سن به ۱۸ سال با ۴۲/۲ درصد (۹۷ نفر) تعلق دارد.

رشته تحصیلی دانش آموزان در جدول ۳ بیان شده است.

جدول ۲. آماره‌های توصیفی سن دانش‌آموزان

درصد	فراوانی	سن
۳۴/۵٪	۱۳۸	شانزده سال
۴۱/۳٪	۱۶۵	هفده سال
۲۴/۲٪	۹۷	هجده سال
۱۰۰٪	۴۰۰	جمع

Mode=17   Median=17   Mean= 16,90

جدول ۳. آماره‌های توصیفی رشته تحصیلی دانش‌آموزان

درصد	فراوانی	رشته تحصیلی
۳۳/۳٪	۱۳۳	علوم انسانی
۳۳٪	۱۳۲	علوم تجربی
۳۳/۷٪	۱۳۵	ریاضی فیزیک
۱۰۰٪	۴۰۰	جمع

با توجه به جدول ۳ مشاهده می‌شود از میان ۴۰۰ نفر دانش‌آموز مورد بررسی، ۳۳/۳ درصد (۱۳۳ نفر) در رشته تحصیلی علوم انسانی، ۳۳ درصد (۱۳۲ نفر) در رشته علوم تجربی و ۳۳/۷ درصد (۱۳۵ نفر) در رشته ریاضی - فیزیک مشغول به تحصیل بوده‌اند. در جدول ۴ اطلاعات پایگاه اقتصادی - اجتماعی دانش‌آموزان نشان داده می‌شود.

جدول ۴. آماره‌های توصیفی پایگاه اقتصادی - اجتماعی دانش‌آموزان

درصد	فراوانی	پایگاه اقتصادی - اجتماعی
۳۳/۲۵٪	۱۳۳	پایگاه اقتصادی - اجتماعی پایین
۵۰/۵٪	۲۰۲	پایگاه اقتصادی - اجتماعی متوسط
۱۶/۲۵٪	۶۵	پایگاه اقتصادی - اجتماعی بالا
۱۰۰٪	۴۰۰	جمع

همانطور که مشاهده می‌شود از میان ۴۰۰ نفر دانش‌آموز، ۳۳/۲۵ درصد (۱۳۳ نفر) پایگاه اقتصادی - اجتماعی پایین، ۵۰/۵ درصد (۲۰۲ نفر) پایگاه اقتصادی - اجتماعی متوسط و ۱۶/۲۵ درصد (۶۵ نفر) پایگاه اقتصادی - اجتماعی بالا داشته‌اند. بنابراین بیشترین درصد (۵۰/۵) به مربوط به پایگاه اقتصادی - اجتماعی متوسط و کمترین درصد (۱۶/۲۵) به پایگاه اقتصادی - اجتماعی بالا تعلق دارد.

جدول ۵. میزان مهارت درک نیاز اطلاعاتی دانش آموزان و رابطه آن با جنس پاسخگویان

جمع فراوانی ها و میانگین درصدها	جنس		میزان مهارت درک نیاز اطلاعاتی	
	دختر	پسر		
۳۱	۱۳	۱۸	فراوانی	پایین
%۷/۷۵	%۶/۴	%۹/۱	درصد	
۱۷۵	۹۶	۷۹	فراوانی	متوسط
%۴۳/۷	%۴۷/۳	%۴۰/۱	درصد	
۱۹۴	۹۴	۱۰۰	فراوانی	بالا
%۴۸/۵۵	%۴۶/۳	%۵۰/۸	درصد	
۴۰۰	۲۰۳	۱۹۷	فراوانی	جمع
%۱۰۰	%۱۰۰	%۱۰۰	درصد	

Chi-Square = 2. 554   Sig = 0. 279   Cramer's V = 0. 080   Df = 2

بر اساس نتایج جدول ۵، میزان مهارت دانش آموزان در درک نیاز اطلاعاتی بیشتر از حد متوسط می باشد. همچنین با توجه به مقدار آزمون خی دو برابر با ۲/۵۵۴ و درجه آزادی $f=2$ ، $d.f$ ، با قبول خطای بیش از ۰/۰۵ ($Sig = 0/279$) و درجه اطمینان کمتر از ۰/۹۵، می توان گفت بین جنس افراد و میزان مهارت آن ها در ادراک نیاز اطلاعاتی رابطه معناداری وجود ندارد، یعنی فرضیه خنثی (H_0) که نشانگر عدم وجود رابطه است را پذیرفته و نمی توانیم رد کنیم.

جدول ۶. نتایج آزمون خی دو میان مهارت راهبردهای جست و جوی اطلاعات و جنس پاسخگویان

جمع فراوانی ها و میانگین درصدها	جنس		میزان مهارت راهبردهای جست و جوی اطلاعات	
	دختر	پسر		
۱۴۱	۷۶	۶۵	فراوانی	پایین
%۳۰	%۲۴/۵	%۳۵/۵	درصد	
۱۷۱	۱۰۰	۷۱	فراوانی	متوسط
%۵۱/۸	%۶۱/۵	%۴۲/۱	درصد	
۸۸	۲۷	۶۱	فراوانی	بالا
%۱۸/۲	%۱۴	%۲۲/۴	درصد	
۴۰۰	۲۰۳	۱۹۷	فراوانی	جمع
%۱۰۰	%۱۰۰	%۱۰۰	درصد	

Chi-Square = 20. 238   Sig = 0. 000   Cramer's V = 0. 280   Df = 2

بر اساس نتایج جدول ۶، مهارت راهبردهای جست و جوی اطلاعات متوسط می باشد. با توجه به مقدار آزمون خی دو برابر با ۲۰/۲۳۸ و درجه آزادی $f=2$ ، $d.f$ ، با قبول خطای کمتر از ۰/۰۱ ($Sig = 0/000$) و درجه اطمینان بیش از ۰/۹۹، می توان گفت بین جنس افراد و میزان

مهارت راهبردهای جست‌وجوی اطلاعات رابطه معناداری وجود دارد، یعنی H_0 فرضیه خنثی که نشانگر عدم وجود رابطه است را نمی‌پذیریم و رد می‌کنیم. لازم به ذکر است با توجه به مقدار آزمون کرامر بدست آمده شدت همبستگی بین دو متغیر در حد متوسط می‌باشد.

جدول ۷. نتایج آزمون خی دو میان میزان مهارت استفاده از اطلاعات و جنس پاسخگویان

جمع فراوانی‌ها و میانگین درصدها	جنس		میزان مهارت استفاده از اطلاعات	
	دختر	پسر		
۴۷	۲۶	۲۱	فراوانی	پایین
%۱۱/۸	%۱۲/۸	%۱۰/۷	درصد	
۲۵۴	۱۲۳	۱۳۱	فراوانی	متوسط
%۶۳/۵	%۶۰/۶	%۶۶/۵	درصد	
۹۹	۵۴	۴۵	فراوانی	بالا
%۲۴/۸	%۲۶/۶	%۲۲/۸	درصد	
۴۰۰	۲۰۳	۱۹۷	فراوانی	جمع
%۱۰۰	%۱۰۰	%۱۰۰	درصد	

Chi-Square = 2. 512   Sig = 0. 469   Cramer's V = 0/061   Df = 2

بر اساس نتایج جدول ۷، میزان مهارت دانش‌آموزان در استفاده از اطلاعات متوسط می‌باشد و نیز با مقدار آزمون خی دو برابر با $2/512$ و درجه آزادی $d.f=2$ ، با قبول خطای بیش از $0/05$ ($Sig = 0/469$) و درجه اطمینان کمتر از $0/95$ می‌توان گفت بین جنس افراد و میزان علاقه و میزان مهارت آن‌ها در استفاده از اطلاعات رابطه معناداری وجود ندارد، یعنی فرضیه خنثی (H_0) که نشانگر عدم وجود رابطه است را پذیرفته و نمی‌توانیم رد کنیم.

جدول ۸. نتایج آزمون خی دو میان مهارت مکان‌یابی و دست‌یابی به اطلاعات و جنس پاسخگویان

جمع فراوانی‌ها و میانگین درصدها	جنس		میزان مهارت مکان‌یابی و دست‌یابی به اطلاعات	
	دختر	پسر		
۱۱۱	۶۷	۴۴	فراوانی	پایین
%۲۷/۸	%۳۳/۰	%۲۲/۳	درصد	
۱۸۷	۱۰۴	۸۳	فراوانی	متوسط
%۴۶/۸	%۵۱/۲	%۴۲/۱	درصد	
۱۰۲	۳۲	۷۰	فراوانی	بالا
%۲۵/۵	%۱۵/۸	%۳۵/۵	درصد	
۴۰۰	۲۰۳	۱۹۷	فراوانی	جمع
%۱۰۰	%۱۰۰	%۱۰۰	درصد	

Chi-Square = 21. 196   Sig = 0. 000   Cramer's V = 0/280   Df = 2

بر اساس نتایج جدول ۸، مهارت دانش‌آموزان در مکان‌یابی و دست‌یابی به اطلاعات متوسط است با توجه به مقدار آزمون خی دو

برابر با ۲۱/۱۹۶ و درجه آزادی $f=2$ ، d ، با قبول خطای کمتر از ۰/۰۱ ($Sig = 0/000$) و درجه اطمینان بیش از ۰/۹۹ می توان گفت بین جنس افراد و میزان مهارت آن‌ها در مکان یابی و دست یابی رابطه معناداری وجود دارد، یعنی H_0 فرضیه خنثی که نشانگر عدم وجود رابطه است را نمی پذیریم و رد می کنیم. لازم به ذکر است با توجه به مقدار آزمون کرامر بدست آمده شدت همبستگی بین دو متغیر در حد متوسط هست.

جدول ۹. نتایج آزمون خی دو میان مهارت ترکیب اطلاعات جدید با قدیم و جنس پاسخگویان

جمع فراوانی‌ها و میانگین درصدها	جنس		میزان مهارت در ترکیب اطلاعات جدید با قدیم	
	دختر	پسر		
۹۹	۴۱	۵۸	فراوانی	پایین
٪۲۴/۸	٪۲۰/۲	٪۲۹/۴	درصد	
۲۱۷	۱۱۶	۱۰۱	فراوانی	متوسط
٪۵۴/۳	٪۵۷/۱	٪۵۱/۳	درصد	
۸۴	۴۶	۳۸	فراوانی	بالا
٪۲۱	٪۲۲/۷	٪۱۹/۳	درصد	
۴۰۰	۲۰۳	۱۹۷	فراوانی	جمع
٪۱۰۰	٪۱۰۰	٪۱۰۰	درصد	

Chi-Square = 4. 629   Sig = 0. 099   Cramer's V = 0/108   Df = 2

بر اساس نتایج جدول ۹، میزان مهارت دانش آموزان در مهارت ترکیب اطلاعات جدید با قدیم کمتر از متوسط می باشد. با توجه به مقدار آزمون خی دو با ۴/۶۲۹ و درجه آزادی $f=2$ ، d ، با قبول خطای بیش از ۰/۰۵ ($Sig = 0/099$) و درجه اطمینان کمتر از ۰/۹۵ می توان گفت بین جنس افراد و میزان مهارت آن‌ها در ترکیب اطلاعات جدید با قدیم رابطه معناداری وجود ندارد، یعنی فرضیه خنثی (H_0) که نشانگر عدم وجود رابطه است را پذیرفته و نمی توانیم رد کنیم.

جدول ۱۰. نتایج آزمون خی میان مهارت ارزیابی نتیجه فرآیند جست و جو و جنس پاسخگویان

جمع فراوانی‌ها و میانگین درصدها	جنس		میزان مهارت ارزیابی نتیجه فرآیند جست و جو	
	دختر	پسر		
۹۹	۴۴	۲۵	فراوانی	پایین
٪۲۶/۳	٪۲۹/۲	٪۲۳/۴	درصد	
۲۱۷	۱۰۶	۱۳۰	فراوانی	متوسط
٪۵۲/۷	٪۴۸/۱	٪۵۷/۳	درصد	
۸۴	۵۳	۴۲	فراوانی	بالا
٪۲۱	٪۲۲/۷	٪۱۹/۳	درصد	
۴۰۰	۲۰۳	۱۹۷	فراوانی	جمع
٪۱۰۰	٪۱۰۰	٪۱۰۰	درصد	

Chi-Square = 2. 029   Sig = 0. 000   Cramer's V = 0. 275 Df = 2

بر اساس نتایج جدول ۱۰، میزان مهارت ارزیابی نتیجه فرآیند جست‌وجو متوسط می‌باشد. با توجه به مقدار آزمون خی دو با $29/0/20$ و درجه آزادی $f=2$ ، $d.f$ با قبول خطای کمتر از $0/000$ ($Sig = 0/000$) و درجه اطمینان بیش از $99/0$ می‌توان گفت بین جنس افراد و میزان مهارت آن‌ها در ارزیابی نتیجه فرآیند جست‌وجو رابطه معناداری وجود دارد. یعنی H_0 فرضیه خنثی که نشانگر عدم وجود رابطه است را نمی‌پذیریم و رد می‌کنیم.

جدول ۱۱. نتایج آزمون خی میان مهارت استفاده از رسانه‌های ارتباطی و جنس پاسخگویان

جمع فراوانی‌ها و میانگین درصدها	جنس		میزان مهارت و توانایی در استفاده از رسانه‌های ارتباطی	
	دختر	پسر	فراوانی	درصد
۱۱۷	۷۳	۴۴	فراوانی	پایین
٪۲۹/۳	٪۳۶	٪۲۲/۳	درصد	
۱۹۴	۱۰۳	۹۱	فراوانی	متوسط
٪۴۸/۵	٪۵۰/۷	٪۴۶/۲	درصد	
۸۹	۲۷	۶۲	فراوانی	بالا
٪۲۲/۳	٪۱۳/۳	٪۳۱/۵	درصد	
۴۰۰	۲۰۳	۱۹۷	فراوانی	جمع
٪۱۰۰	٪۱۰۰	٪۱۰۰	درصد	

Chi-Square = 21. 609   Sig = 0. 000   Cramer's V = 0/292   Df = 2

بر اساس نتایج جدول ۱۱، میزان مهارت دانش‌آموزان در مهارت استفاده از رسانه‌های ارتباطی متوسط می‌باشد. با توجه به مقدار آزمون خی دو برابر با $21/196$ می‌باشد و درجه آزادی $f=2$ ، $d.f$ با قبول خطای کمتر از $0/000$ ($Sig = 0/000$) و درجه اطمینان بیش از $99/0$ می‌توان گفت بین جنس افراد و میزان مهارت و توانایی آن‌ها در استفاده از رسانه‌های ارتباطی رابطه معناداری وجود دارد، یعنی H_0 فرضیه خنثی که نشانگر عدم وجود رابطه است را نمی‌پذیریم و رد می‌کنیم. لازم به ذکر است با توجه به مقدار آزمون کرامر بدست آمده شدت همبستگی بین دو متغیر در حد متوسط می‌باشد.

آزمون فرضیه‌ها

فرضیه اول- به نظر می‌رسد میان میزان سواد اطلاعاتی دانش‌آموزان دختر و پسر تفاوت وجود دارد.

جدول ۱۲. نتایج آزمون خی دو میان میزان سواد اطلاعاتی و جنسیت دانش آموزان

جمع فراوانی ها و میانگین درصدها	جنس		میزان سواد اطلاعاتی	
	دختر	پسر		
۸۵	۵۰	۳۵	فراوانی	پایین
%۲۱/۳	%۲۴/۶	%۱۷/۸	درصد	
۲۳۳	۱۲۸	۱۰۵	فراوانی	متوسط
%۵۸/۳	%۶۳/۱	%۵۳/۳	درصد	
۸۲	۲۵	۵۷	فراوانی	بالا
%۲۰/۵	%۱۲/۳	%۲۸/۹	درصد	
۴۰۰	۲۰۳	۱۹۷	فراوانی	جمع
%۱۰۰	%۱۰۰	%۱۰۰	درصد	

Chi-Square = 17.319   Sig = 0.000   Cramer's V = 0.268   Df = 2

بر اساس نتایج جدول ۱۲، مقدار آزمون خی دو برابر با ۱۷/۳۱۹ می باشد و با توجه به درجه آزادی $f=2$ ، با قبول خطای کمتر از ۰/۰۱ (Sig = 0/000) و درجه اطمینان بیش از ۰/۹۹ می توان گفت بین جنس افراد و میزان مهارت سواد اطلاعاتی آن ها رابطه معناداری وجود دارد، یعنی H_0 فرضیه خنثی که نشانگر عدم وجود رابطه است را نمی پذیریم و رد می کنیم. لازم به ذکر است با توجه به مقدار آزمون کرامر بدست آمده شدت همبستگی بین دو متغیر در حد متوسط می باشد. با توجه به جدول ۱۲، ۲۸/۹ درصد پسران سطح سواد اطلاعاتی بالا داشته اند ولی ۱۲/۳ درصد دختران در این سطح بوده اند. بنابراین در سطح سواد اطلاعاتی بالا فراوانی پسران از دختران بیشتر است. ۲۴/۶ درصد دختران در سطح سواد اطلاعاتی پایین و ۱۷/۸ درصد پسران در این سطح بوده اند. در نتیجه فرضیه اول پژوهش با این مضمون "به نظر می رسد میان میزان سواد اطلاعاتی دانش آموزان دختر و پسر تفاوت معنی داری وجود دارد" تأیید می شود.

فرضیه دوم - به نظر می رسد میان پایگاه اجتماعی- اقتصادی دانش آموزان مورد تحقیق و سطح سواد اطلاعاتی آنان تفاوت وجود دارد.

جدول ۱۳. نتایج آزمون خی دو میان مهارت سواد اطلاعاتی و پایگاه اجتماعی - اقتصادی پاسخگویان

جمع فراوانی ها و میانگین درصدها	پایگاه اجتماعی - اقتصادی			میزان سواد اطلاعاتی	
	بالا	متوسط	پایین		
۸۵	۳	۳۷	۴۵	فراوانی	پایین
%۲۱/۳	%۴/۶	%۱۸/۳	%۳۳/۸	درصد	
۲۳۳	۲۹	۱۲۸	۷۶	فراوانی	متوسط
%۵۸/۳	%۴۴/۶	%۶۳/۴	%۵۷/۱	درصد	
۸۲	۳۳	۳۷	۱۲	فراوانی	بالا
%۲۰/۵	%۵۰/۸	%۱۸/۳	%۹	درصد	
۴۰۰	۶۵	۲۰۲	۱۳۳	فراوانی	جمع
%۱۰۰	%۱۰۰	%۱۰۰	%۱۰۰	درصد	

Gamma=0.520

Sig=0.000

با توجه به جدول ۱۳، و براساس آزمون گامای بدست آمده ($\text{Gamma}=0.520$) با قبول خطای کمتر از 0.000 ($\text{sig}=0.000$) و درجه اطمینان بیش از 0.99 می‌توان گفت بین پایگاه اجتماعی - اقتصادی افراد و میزان مهارت سواد اطلاعاتی آن‌ها رابطه معناداری وجود دارد و H_0 فرضیه خنثی که نشانگر عدم وجود رابطه است را نمی‌پذیریم و رد می‌کنیم. با توجه به مقدار آزمون گاما بدست آمده شدت همبستگی بین دو متغیر در حد قوی می‌باشد. همچنین با توجه به جدول ۱۳، $50/8$ درصد از دانش‌آموزانی که دارای پایگاه اجتماعی - اقتصادی بالا هستند دارای سطح سواد اطلاعاتی بالا نیز بوده‌اند. و تنها 9 درصد از دانش‌آموزان که دارای پایگاه اجتماعی - اقتصادی پایین هستند از سطح سواد اطلاعاتی بالا برخوردار بوده‌اند. در نتیجه فرضیه دوم پژوهش با این مضمون "به نظر می‌رسد میان پایگاه اجتماعی - اقتصادی دانش‌آموزان مورد تحقیق و سطح سواد اطلاعاتی آنان تفاوت معنی‌داری وجود دارد" تأیید می‌شود.

فرضیه سوم - به نظر می‌رسد میان میزان سواد اطلاعاتی دانش‌آموزان و نوع رشته‌های تحصیلی آنان (علوم انسانی، تجربی و ریاضی - فیزیک) تفاوت وجود دارد.

جدول ۱۴. نتایج آزمون‌های دو میان سواد اطلاعاتی و رشته تحصیلی دانش‌آموزان

جمع فراوانی‌ها و میانگین درصدها	رشته تحصیلی			میزان مهارت سواد اطلاعاتی	
	ریاضی فیزیک	علوم تجربی	علوم انسانی		
۸۵	۱۲	۳۳	۴۱	فراوانی	پایین
$21/3\%$	$8/9\%$	$25/5\%$	$30/1\%$	درصد	
۲۳۳	۹۰	۶۷	۷۶	فراوانی	متوسط
$58/3\%$	$66/7\%$	$50/8\%$	$57/1\%$	درصد	
۸۲	۳۳	۳۲	۱۷	فراوانی	بالا
$20/5\%$	$24/4\%$	$24/2\%$	$12/8\%$	درصد	
۴۰۰	۱۳۵	۱۳۲	۱۳۳	فراوانی	جمع
100%	100%	100%	100%	درصد	

Chi-Square = 24.188

Sig = 0.000

Cramer's V = 0.274

Df = 4

بر اساس نتایج جدول ۱۴، مقدار آزمون‌های دو برابر با $24/188$ می‌باشد و با توجه به درجه آزادی $f=4$ ، با قبول خطای کمتر از 0.000 ($\text{Sig} = 0.000$) و درجه اطمینان بیش از 0.99 می‌توان گفت بین رشته تحصیلی افراد و میزان مهارت سواد اطلاعاتی آن‌ها رابطه معناداری وجود دارد، یعنی H_0 فرضیه خنثی که نشانگر عدم وجود رابطه است را نمی‌پذیریم و رد می‌کنیم. لازم به ذکر است با توجه به مقدار آزمون کرامر بدست آمده شدت همبستگی بین دو متغیر در حد متوسط می‌باشد.

همچنین با توجه به جدول ۱۴، $24/4$ درصد (33 نفر) از دانش‌آموزان رشته ریاضی فیزیک دارای سطح سواد اطلاعاتی بالا و $8/9$ درصد (12 نفر) از آن‌ها دارای سطح سواد اطلاعاتی پایین بوده و $12/8$ درصد (17 نفر) از دانش‌آموزان رشته علوم انسانی سطح سواد اطلاعاتی بالا و $30/1$ درصد (40 نفر) از آن‌ها دارای سطح سواد اطلاعاتی پایین بوده‌اند. ملاحظه می‌شود که اختلاف زیادی بین میزان سواد اطلاعاتی دانش‌آموزان رشته ریاضی - فیزیک و علوم انسانی بیشتر می‌باشد.

در نتیجه فرضیه سوم پژوهش با این مضمون "به نظر می‌رسد میان میزان سواد اطلاعاتی دانش‌آموزان و نوع رشته‌های تحصیلی آنان (علوم انسانی، تجربی و ریاضی - فیزیک) تفاوت معنی‌داری وجود دارد" تأیید می‌شود.

بحث و نتیجه گیری

ظهور اطلاعات یکی از بزرگترین چالش‌هایی است که امروزه جوامع مختلف را تحت تاثیر قرار داده است. رشد غیر قابل پیش‌بینی اطلاعات و فناوری‌های مربوط به حوزه ذخیره سازی، سازماندهی و دسترسی به اطلاعات از جمله ویژگی‌های بارز این عصر به حساب می‌آید. در این راستا، سازمان‌های اطلاعات مدار از جمله آموزش و پرورش در تلاشند همگام با این تحولات با زمینه سازی بسترهای لازم بتوانند دانش آموزانی را با سطح سواد اطلاعاتی بالا، پرورش و تحویل جامعه بدهند (طبرسا و همکاران، ۱۳۹۵). بررسی میزان سواد اطلاعاتی دانش آموزان اعم از دختر و پسر، مقدمه این تلاش‌ها است تا با شناخت از وضعیت موجود بتوان راه کارهایی را در اختیار ارگان‌های مربوطه برای رسیدن به وضعیت مطلوب قرار داد.

نتایج پژوهش حاضر با توجه به شش مدل مهارت بزرگ اطلاعاتی آیزنبرگ مورد بررسی قرار گرفت و یافته‌ها حاکی از آن بود که ۴۸/۵ درصد از دانش آموزان درک بالایی از نیاز اطلاعاتی خود دارند. این یافته با پژوهش عرب هاشمی و دیگران (۱۳۹۵) که مهارت تشخیص نیاز اطلاعاتی دانش آموزان را با ۳۲/۹۷ درصد در سطح بالایی گزارش کرده بودند؛ همسو می‌باشد. همچنین رابطه معنی داری بین جنسیت و مهارت درک نیاز اطلاعاتی مشاهده نشد. در مهارت راهبرد جست‌وجوی اطلاعات، بیشتر دانش آموزان در سطح متوسط (۵۱/۸ درصد) قرار داشتند. در این زمینه رابطه معنی داری بین جنسیت دانش آموزان و متغیر مورد بررسی وجود داشت. در زمینه استفاده از اطلاعات، ۶۳/۵ درصد از دانش آموزان دارای مهارت متوسط بودند و رابطه معنی داری بین جنسیت دانش آموزان و این متغیر مشاهده نشد. ۲۵/۵ درصد از دانش آموزان، دارای مهارت بالای مکان یابی و دست یابی به اطلاعات می‌باشند و بین جنسیت دانش آموزان و این متغیر رابطه معنی داری وجود دارد. همچنین با توجه به میانگین ۵۴/۲ درصد مهارت دانش آموزان مورد بررسی در ترکیب اطلاعات جدید با قدیم بیشتر از حد متوسط است که در این زمینه رابطه معنی داری بین جنسیت دانش آموزان و متغیر مورد نظر وجود ندارد. مهارت ارزیابی فرآیند جست‌وجو توسط دانش آموزان نیز در حد متوسطی (۵۲/۷ درصد) قرار دارد و نیز رابطه معنی داری بین جنسیت دانش آموزان و متغیر مورد بررسی وجود دارد.

مرور نتایج آماری نشان داد که دانش آموزان از نظر سواد اطلاعاتی در تمامی متغیرهای مورد بررسی در سطح متوسط و متوسط به بالا قرار داشتند؛ که در این زمینه با پژوهش سلیمان دهکردی (۱۳۸۹) که سواد اطلاعاتی دانش آموزان مراکز پیش دانشگاهی شهر اصفهان را بیش از سطح متوسط گزارش کرده بود؛ تطابق دارد. بنابراین می‌توان گفت که زمینه فراگیری سواد اطلاعاتی در دانش آموزان موجود می‌باشد. یعنی دانش آموزان تا یک حدی از توانمندی در زمینه سواد اطلاعاتی را دارا می‌باشند و شاید کمبود امکانات و زیرساخت‌ها مانع از ارتقای سطح سواد اطلاعاتی آنان به سطح بالاتر از متوسط و حتی عالی می‌شود.

با توجه به نتایج توصیفی، دانش آموزان پسر با میانگین ۵۸/۳ درصد نسبت به دانش آموزان دختر با میانگین ۴۰/۳ درصد با اینترنت بیشتر آشنا بودند و نیز میزان استفاده پسران از دختران بیشتر بود. نتایج آماری در این پژوهش حاکی از این بود که سطح سواد اطلاعاتی دانش آموزان در حد متوسط بوده و دانش آموزان پسر دبیرستانی شهرستان اردبیل نسبت به دانش آموزان دختر دبیرستانی از لحاظ سواد اطلاعاتی جایگاه بهتری دارند. بنابراین فرضیه اول پژوهش در زمینه معنی دار بودن تفاوت بین میزان سواد اطلاعاتی دانش آموزان دختر و پسر مورد تایید قرار می‌گیرد.

یکی از نتایج قابل تأمل این بود که، دانش آموزانی که پایگاه اجتماعی - اقتصادی بالاتری داشتند از سواد اطلاعاتی بالاتری برخوردار بودند؛ و این نشان دهنده شکاف آگاهی است که در بین دانش آموزان وجود دارد. با توجه به این یافته نیز فرضیه دوم پژوهش که در مورد تأثیر پایگاه اقتصادی - اجتماعی دانش آموزان بر میزان سواد اطلاعاتی آنان بود؛ مورد تایید قرار می‌گیرد. همچنین با توجه به نتایج، دانش آموزان رشته ریاضی - فیزیک نسبت به دانش آموزان رشته علوم تجربی و علوم انسانی از سواد اطلاعاتی بالاتری برخوردار بودند. سطح سواد اطلاعاتی دانش آموزان رشته علوم انسانی از دانش آموزان هر دو رشته پایین بود. فرضیه سوم پژوهش نیز که در رابطه با تفاوت معنی داری بین رشته تحصیلی و میزان سواد اطلاعاتی دانش آموزان بود؛ با این یافته مورد تایید قرار گرفت.

بر اساس نتایج به دست آمده پیشنهاد می‌شود مراکز آموزشی و مدارس به امر یادگیری الکترونیکی و سواد اطلاعاتی توجه خاصی داشته باشند. این امر می‌تواند در چارچوب تجهیز مدارس به سایت‌های رایانه‌ای، آشنایی دانش‌آموزان با دانش رایانه‌ای و نحوه استفاده از بانک‌های مختلف اطلاعاتی، انتشار منظم نشریات آموزشی در زمینه سواد اطلاعاتی و مشارکت دانش‌آموزان در این زمینه، تشکیل کلاس‌های فوق برنامه برای دانش‌آموزان و اهتمام به ارتقای دانش اطلاعاتی آنان، برگزاری سخنرانی‌ها و دعوت از استادان حوزه سواد اطلاعاتی برای آموزش مدیران و معلمان برای آشنایی هر چه بیشتر دانش‌آموزان با ضرورت سواد اطلاعاتی و انجام پژوهش‌هایی به منظور آسیب‌شناسی و چالش‌های پیش روی آموزش و پرورش در امر ارتقای سواد اطلاعاتی دانش‌آموزان.

منابع

- الحسینی، س.م.، غلامی، م.ر.، و محمدی، ف. (۱۳۹۹). اثر مشتری‌مداری و قابلیت‌های زیرساختی مدیریت ارتباط با مشتری با رفتار نوآورانه. *نوآوری و ارزش آفرینی*، (۱۸)، ۳۷ تا ۵۶.
- حاجی کریمی، ع.، و کریم نژاد، ا. (۱۳۹۴). تاثیر مدیریت دانش بر متغیرهای سازمانی و موفقیت اجرای موفقیت آمیز مدیریت ارتباط با مشتری. *نشریه چشم انداز مدیریت تجاری*، ۲۲، ۱۲۳-۱۳۹.
- حریری، ن.، و صراف‌پور، س. (۱۳۹۳). ارائه شاخص‌های ارزیابی عملکرد کتابخانه‌های تخصصی ایران با رویکرد کارت امتیاز متوازن. *دانش‌شناسی (کتابداری و اطلاع‌رسانی و فناوری اطلاعات)*، ۷ (۲۷)، ۳۱-۴۲.
- رجبعلی بگلو، ر.، و زمردپوش، ف. (۱۳۸۸). تبیین جایگاه مدیریت روابط با مشتری (CRM) در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی. *کتابداری و اطلاع‌رسانی*، ۱۲ (۱۳۸۸)، ۱۱۵-۱۳۹.
- شکرچی زاده اصفهانی، ا.، نیلی، م.، حمزه‌لو، ع.، کریمی، ر. (۱۳۹۳). بررسی رابطه مدیریت ارتباط با مشتری و عملکرد شرکت گاز استان مرکزی. *تحقیقات بازاریابی نوین*، ۱، ۱۰۷-۱۱۸.
- غضبان، م.، و خانلری، ا. (۱۳۹۸). تاثیر استقرار مستمر مدیریت ارتباط با مشتری بر بهبود عملکرد سازمان (مورد مطالعه: کارکنان و مشتریان بانک تجارت در شعب شمال غرب تهران). *دومین کنفرانس ملی مطالعات نوین اقتصاد، مدیریت و حسابداری در ایران، تهران*.
<https://civilica.com/doc/933949>
- مجاهد، م.، کهنسال، ا.، و دلفروز، ن. (۱۴۰۰). تأثیر مشتری‌مداری بر عملکرد شرکتهای تولیدی با تأکید بر خلاقیت و نوآوری (مورد مطالعه: شرکتهای تولیدی شهرک صنعتی شهرستان رشت). *فصلنامه علمی تخصصی رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری*، ۵ (۵۵)، ۲۸۸-۲۷۰.
- محمودزاده، س.م.، صداقت، م. (۱۳۹۲). رابطه مدیریت دانش و عملکرد سازمانی در صنعت هتلداری. *مطالعات مدیریت گردشگری*، ۲۴، ۸۹-۱۱۹.
- موغلی، ع.، و باوندپور، م. (۱۳۸۹). شناسایی عوامل موثر بر مدیریت ارتباط با مشتری و بررسی سهم هر یک از عوامل در اثربخشی مدیریت ارتباط با مشتری. *مدیریت فردا*، ۹، ۶۳-۷۶.
- میرآقایی، س.م.، شعبانی، و.، قنبری برزیان، ا.، و شعبانی، و. (۱۳۹۳). بررسی تأثیر مدیریت ارتباط با مشتری (CRM) بر عملکرد کلی مؤسسات مالی استان تهران. *اولین کنفرانس بین‌المللی اقتصاد، مدیریت، حسابداری و علوم اجتماعی*، (۱۳۹۳)، ص ۱-۹.
- نایینی، ع.، امیرقدسی، س.، و خیبری، ن. (۱۳۹۵). تاثیر مدیریت ارتباط با مشتری بر عملکرد سازمانی. *چشم انداز مدیریت بازرگانی*، ۲۷، ۱۷۷-۱۹۳.
- نیکو، ح.، و مروتی شریف آبادی، ع. (۱۳۹۶). تاثیر مدیریت ارتباط با مشتری بر جنبه‌های عملکرد سازمانی (مورد مطالعه: هتل‌های ۳ تا ۵ ستاره مشهد). *مطالعات مدیریت گردشگری*، ۱۲، ۲۷-۴۸.

والمحمدی، ج.، احمدی، م.، و سید علی اکبر، م. (۱۳۹۲). ارزیابی تأثیر اجرای مدیریت دانش بر عملکرد سازمانی با رویکرد کارت امتیازی متوازن. فصلنامه مدیریت صنعتی، ۸، ۱-۲۱.

References

- Akroush, M. N., Dahiyat, S. E., Gharaibeh, H. S., & Abu-Lail, B. N. (2011). Customer relationship management implementation: an investigation of a scale's generalizability and its relationship with business performance in a developing country context. *International Journal of Commerce and Management*, 21, 158-190.
- Al -Husseini, SM., Gholami, MR., & Mohammadi, F. (۲۰۲۰). The impact and infrastructure of customer relationship management with innovative behavior. *Innovation and Value Creation*, (18), 37 - 56. [In Persian].
- Alem M., A., bin R., B., & bin T., S. (2013). Assessing the influence of customer relationship management (CRM) dimensions on organization performance: An emperical study in the hotel industry. *Journal of Hospitality and Tourism Technology*, 4, 228-247.
- Almotairi, M. (2009). *A FRAMEWORK FOR SUCCESSFUL CRM IMPLEMENTATION*. European and Mediterranean conference on information systems.
- AlQershi, N., Abas, Z. B., & Mokhtar, S. S. M. (2018). Explore the dynamics of customer relationship management on organizational performance. *Anwesh*, 3(1), 10.
- Anuforo, R., Ogungbangbe, M. B., & Edeoga, G. (2015). A Study of the Impact of Customer Relationship Management on Bank Growth in Nigeria. *Journal of Social Economics*, 2, 177-187.
- Borsaly, A. EI. (2014). *The Effect of Customer Relationship Management on organizations performance and Competitive Advantage-Effect of Process and Information Technology*, Proceedings of 9th International Business and Social Science Research Conference, 6 - 8 January, Novotel World Trade Centre, Dubai.
- Chang, H. H., Wong, K. H., & Fang, P. W. (2014). The effects of customer relationship management relational information processes on customer-based performance. *Decision Support Systems*, 66, 146-159.
- Chung, S. & Shan, L. (2012). Customer relationship management and firm performance: an empirical study of freight forwarder services. *Journal of Marine Science and Technology*, 20, 64-72.
- Danaee, H. & Mahmoudi Meimandi, M. & Hosseini, MH, & Vazir Zanjani, HR. (2010). *Developing models to evaluate customer relationship management*. *Journal of Business Research*, 16, 149-186. [In Persian].
- Das, S., & Hassan, H. K. (2021). Impact of sustainable supply chain management and customer relationship management on organizational performance. *International Journal of Productivity and Performance Management*, 71(6), 2140-2160. <https://doi.org/10.1108/IJPPM-08-2020-0441>
- Hariri, n., & Sarrafpour, Q. (2014). Provide the performance evaluation indicators of Iran's specialized libraries with a balanced card approach. *Science (Library, Information and Information Technology)*, 7 (27), 314. [In Persian].
- Haji Karimi, A., & Karim Nezhad, E. (2015). The impact of knowledge management on organizational variables and successfully implement customer relationship management. *Journal of Business Management Perspective*, 22, 123-139. [In Persian].
- HasanGholipour, T., SeyyedJavadin, SR., Rousta, A. & Khanlari, A. (2010). Customer relationship management framework in the private commercial banks with the approach of cognitive map. *Journal of Business Management Perspective*, 7, 73-93. [In Persian].
- Hanaysha, J. R., & Mehmood, K. K. (2022). An Exploration of the Effect of Customer Relationship Management on Organizational Performance in the Banking Sector. *International Journal of Customer Relationship Marketing and Management (IJCRMM)*, 13(1), 1-16.
- Isfahani Shakhchizadeh, A., Nili, M., Hamza Lu, A. & Karimi, R. (2014). Review of Customer Relationship Management and Central Gas Company Performance. *New Marketing Research*, 1, 107 118. [In Persian].
- Kaplan, R.S, & Norton, D.P. (2005). *The Office Of Strategy*. Harvard Business Review, September-October, 72 Management, 23, , January, 1985, 1-6.
- Kasim, A., & Minai, B. (2009). Linking CRM strategy, customer performance measures and performance in the hotel industry. *International Journal of Economics and Management*, 3, 297-316.
- Kim, H. S., & Kim, Y. G. (2009). A CRM performance measurement framework: Its development process and application. *Industrial Marketing Management*, 38, 477-489.
- Loh, B. K., Koo, K. L., Ho, K. F., & Idrus, R. (2011). *A review of customer relationship management system benefits and implementation in small and medium enterprises*. Mathematics and Computers in Biology, Business and Acoustics, 12th WSEAS International Congference on Mathematics and Computers in Biology and Chemistry, Transilvania, University of Brasov, Romania .
- Mahmoudzadeh, S.M., & Sedaghat, M. (2013). *The relationship between knowledge management and organizational performance in the hotel industry*. *Tourism Management Studies*, 24, 89-119. [In Persian]
- Mir Aghae, S. M., Shabani, V., Ghanbari Barzian, A. & Shabani, V. (2013). *Effect of Customer Relationship Management (CRM) on the overall performance of financial institutions in Tehran province*, First International Conference on Economics, Management, Accounting and Social Sciences, Rasht, Iran. [In Persian].

- Mishra, A., & Mishra, D. (2009). *Customer Relationship Management: implementation process perspective*, Acta Polytechnica Hungarica, 6, 83-99.
- Moghli, A., & Bavandpour, M. (2010). Identifying the factors affecting customer relationship management and examining the contribution of each factor in the effectiveness of customer relationship management. *Tomorrow's Management*, 9, 63-76. [In Persian]
- Mohammed, A. A., & Rashid, B. (2012). Customer Relationship Management (CRM) in Hotel Industry: A framework proposal on the relationship among CRM dimensions, Marketing Capabilities, and Hotel performance. *International Review of Management and Marketing*, 2, 220-230.
- Mujahideen, M., Older, A., & Dela, no. (1400). The Impact of Customer Ordinary on the Performance of Manufacturing Companies with Emphasis on Creativity and Innovation (Case Study: Manufacturing Companies of Rasht Industrial City). *Specialized Scientific Journal of Modern Research Approaches to Management and Accounting*, 5 (55), 270-288. [In Persian].
- Naini, A., Amir Ghodsi, S., & Kheybari, N. (2016). The Impact of Customer Relationship Management on Organizational Performance. *Business Management Perspective*, 27, 177-193. [In Persian].
- Niko, H., & Morvati Sharifabadi, A. (2017). The Impact of Customer Relationship Management on Organizational Performance Aspects (Case Study: 3 to 5 Star Hotels in Mashhad). *Tourism Management Studies*, 12, 27-48. (In Persian)
- Rajabali Begloo, R., & Zomordpoosh, F. (2009). Explaining the position of customer relationship management (CRM) in libraries and information centers. *Library and Information Science*, 12, 115-139. [In Persian].
- Mojahed, M., Kohansal, A., Delafroz, N. (2021). The effect of customer orientation on the performance of manufacturing companies with an emphasis on creativity and innovation (case study: manufacturing companies in the industrial town of Rasht). *Journal of Modern Research Approaches to Management and Accounting*, 5 (55), 270-288. [In Persian].
- Reimann, M., Schilke, O., & Thomas, J. S. (2010). Customer relationship management and firm performance: the mediating role of business strategy. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 38, 326-346.
- Sadek, H., Youssef, A., Ghoneim, A. & Tantawy, P. (2012). Measuring the effect of customer relationship management (CRM) components on the non-financial performance of commercial banks: Egypt case.
- Shekarchi zadeh Esfahani, AR., Nili, M., Hamzeh Lou, A. & Karimi, R. (2013). The relationship between customer relationship management and organizational performance in state-run companies. *Journal - The New Marketing Research*, 4, 107-118. (In Persian).
- Sin, Leo Y. M., Alan C. B. Tse and Frederick H. K.Y. (2005). CRM: Conceptualization and Scale Development. *European Journal of Marketing*, 39, 1264-1290.
- Swanson, R.A., & Holton, E.F. (2009). *Perspectives on performance in human resource development*.
- Taghavi Shavazi, E., moshabaki, A., Hoseini, S. H. K., & Naiej, A. K. (2009). Customer Relationship Management And Organizational Performance: A Conceptual Framework Based On The Balanced Scorecard (Study Of Iranian Banks). *Journal of Business and Management*, 10, 18-26.
- Valmohammadi, Ch., Ahmadi, M., & Sayed Ali Akbar, M. (2013). Evaluation of the Impact of Knowledge Management Implementation on Organizational Performance with a Balanced Scorecard Approach. *Industrial Management Quarterly*, 8, 1-21. (In Persian).
- Wongsansukcharoan, J., Trimetsoontorn, J. & Fongsuwan, W. (2015). Social CRM, RMO and business strategies affecting banking performance effectiveness in B2B context. *Journal of Business & Industrial Marketing*, 30(6), 742 – 760.
- Wiggers, M., & Khanleri, A. (۲۰۱۹). *The Impact of Customer Relationship Management Continuous Establishment on Improvement of Organization (Case Study: Employees and Customers of Commerce Bank in Northwest Tehran Branches)*. DOC\ / 933949. [In Persian].
- Wu, S. I., & Lu, C. L. (2012). The relationship between CRM, RM, and business performance: A study of the hotel industry in Taiwan. *International Journal of Hospitality Management*, 31, 276-285.